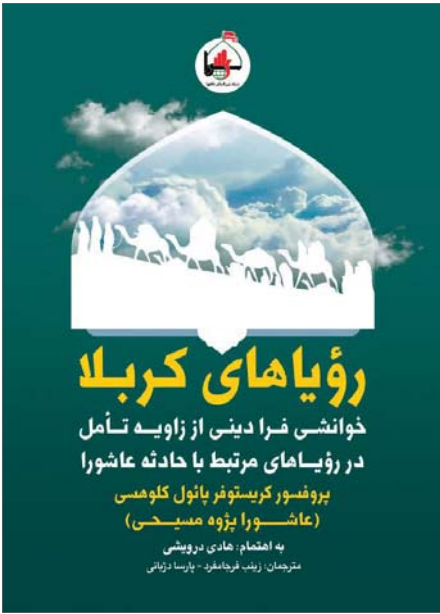

ادامه از صفحه قبل

۲. ارتباط با فرقه‌های محب اهل بیت ﷺ منتسب به اهل سنت

با اینکه اکثریت پیروان اهل سنت در دنیای اسلام خود را دوستدار اهل بیت پیامبر اکرم ﷺ می‌دانند، در میان شافعیان، حنفیان، مالکیان و حنبلیان، طریقت‌های صوفیانه متنوع و متکثری وجود دارد که سلسله طریقت خود را به حضرت امیرالمؤمنین علی ؑ می‌رسانند؛ از جمله قادریه، چشتیه، شاذلیه، رفاعیه، نقشبندیه و مولویه.

برخی از این طریقت‌ها، مانند چشتیه و بعضی از شاخه‌های قادریه، در برخی مناطق آن‌چنان به مکتب تشیع نزدیک‌اند که گاه خود را «سنی اثنا عشری» معرفی می‌کنند. بسیاری از آنان نیز خود را از سادات حسنی و حسینی می‌دانند و با شهرت‌هایی مانند حسنی، حسینی، سجادی و مانند آن شناخته می‌شوند. آنان معتقدند که نیاکان‌شان در دوران بنی‌امیه و بنی‌عباس، به‌دلیل فشارها، تهدیدها و تعقیب‌ها، در شرایط تقیه به سر می‌بردند و در عمل، فقه یکی از مذاهب اهل سنت را پذیرفتند. به‌تدریج نیز با برخی تفاوت‌های فقهی، مانند تکلف در نماز و نیز با احترام به پیشینه تاریخی خلفا کنار آمدند؛ اما همچنان بیشترین تأکید خود را بر مرجعیت علمی، معنوی و ولایی اهل بیت ﷺ در جهان اهل سنت حفظ کرده‌اند.

تجربه‌های فراوانی در زمینه تعامل با این طریقت‌ها داشته‌ایم که بیان آن‌ها در این مجال نمی‌گنجد. برخی از پژوهشگران، تصوف در جهان اهل سنت را یکی از مهم‌ترین دروازه‌های ورود غیرمسلمانان به اسلام دانسته‌اند و برای آن نمونه‌هایی همچون هانری کربن در حوزه مطالعات ادیان و افرادی مانند: شهید حسن شحاته و شیخ محمد تیجانی در حوزه مطالعات مذاهب را مطرح می‌کنند.

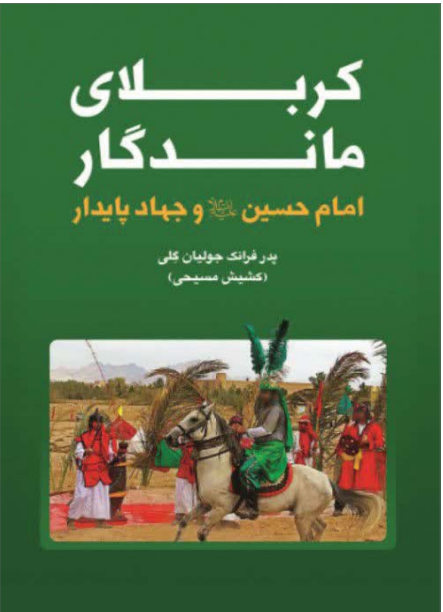
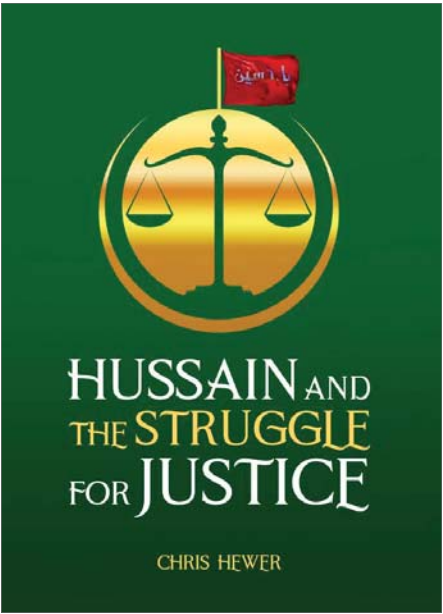
نکته جالب توجه آن است که کشورهای غربی نیز از این تکثرگرایی صوفیانه حمایت می‌کنند. برای مثال، اگر طریقت‌هایی مانند قادریه، نقشبندیه، چشتیه، رفاعیه و حتی برخی طریقت‌های صوفی منتسب به تشیع بخواهند در آمریکا یا اروپا شعبه یا مراکز فرهنگی تأسیس کنند ـ که نمونه‌های آن نیز وجود دارد ـ معمولاً با حمایت یا دست‌کم با سهولت بیشتری مواجه می‌شوند؛ زیرا این جریان‌ها را مصادق از پلورالیسم مذهبی ارزیابی می‌کنند. در مقابل، برای جریان‌های رسمی مذاهب اهل سنت و شعبه، چنین زمینه‌ای به این آسانی فراهم نمی‌شود.

۳. معرفی ابعاد قیام و معارف عاشورا به غیرمسلمانان

این بند از سال ۱۳۷۰ در اساننامه مؤسسه اهل‌بیت ﷺ به‌صورت یک آرزو وجود داشت؛ اما به‌دلیل محدودیت‌های مالی و دسترسی دیگر، کمتر موفق به اجرای آن می‌شدیم.

بخش دوم: هم‌افزایی با بنیاد بین‌المللی عاشورا

- چه شد که فعالیت‌های مؤسسه مطالعات

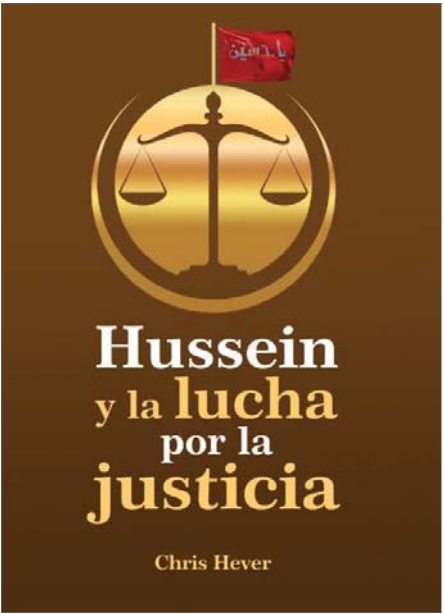
اهل‌بیت ﷺ به بنیاد بین‌المللی عاشورا پیوند خورد و هم‌افزاشد؟

• وقتی مطلع شدم که بر اساس مصوبه امور بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری، مؤسسه‌ای با عنوان «بنیاد بین‌المللی عاشورا» ذیل مجمع جهانی اهل‌بیت ﷺ تشکیل شده است و ارکان آن را شخصیت‌های برجسته‌ای همچون دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت ﷺ، رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، دبیرکل مجمع جهانی تقرب مذاهب اسلامی و دیگر مسئولان و سازمان‌های فعال در عرصه بین‌الملل تشکیل می‌دهند، انگیزه مضاعفی برای همکاری دراین عرصه پیدا کردم. مدیریت این بنیاد بر عهده شخصیت برجسته‌ای چون آیت‌الله اختری است؛ شخصیتی که سابقه معاونت بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری، سفارت جمهوری اسلامی ایران در سوریه، دبیرکلی مجمع جهانی اهل‌بیت ﷺ و ریاست کنونی شورای‌عالی این مجمع را در کارنامه خود دارد. با توجه به ارادت دیرینه‌ای که به ایشان داشتم و نیز سابقه همکاری‌های علمی و پژوهشی در زمینه فرق شیعه‌تبار، بر آن شدم که در جایگاه معاون آموزش و پژوهش بنیاد، در تحقق این رسالت انجام وظیفه کنم. در عمل، برای هم‌افزایی هرچه بیشتر و تحقق بهتر اهداف معرفی حضرت امام حسین ؑ و معارف عاشورا به غیرمسلمانان، از پیگیری بخشی از برنامه‌ها و اهداف مستقل مؤسسه‌ای که مدیریت آن را بر عهده داشتم، چشم‌پوشی کردم و بخش عمده توان، وقت، امکانات، ساختمان مؤسسه و ظرفیت همکاران هم‌فکر خود را در مسیر همکاری و خدمت به بنیاد بین‌المللی عاشورا به‌کار گرفتم. اکنون بیش از پنج‌سال است که در سمت معاون آموزش و پژوهش این بنیاد مبارک، توفیق خدمت دارم. مأموریت اصلی ما در بنیاد، معرفی حضرت امام حسین ؑ و معارف عاشورا به غیرمسلمانان در خارج از کشور، پشتیبانی علمی و محتوایی و سازماندهی و تقویت مراکز و مجموعه‌های حسینی در سراسر جهان است.

بخش سوم: ضرورت ترجمه آثار مستشرقان و اندیشمندان غیرمسلمان همسو

• جناب استاد، با توجه به گستردگی منابع غنی اسلامی و شیعی درباره امام حسین ؑ، چه نیازی به ترجمه آثار مستشرقان و نویسندگان غیرمسلمان احساس کردید؟ آیا هدف، نقد این آثار است یا معرفی نگاه‌های غربی به مخاطب ایرانی؟معیار‌گزینش شما چیست؟

• سؤال بسیار ارزشمند و دقیقی است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی که شعار محوری آن تأسی به سیره حضرت امام حسین ؑ و مفهوم «هیئات منا الذله» بود و حضرت امام خمینی ؑ نیز همواره مبارزان را به مکتب عاشورا ارجاع می‌دادند، توجه بسیاری از غیرمسلمانان به این مکتب جلب شد. با آغاز جنگ تحمیلی و استقبال رزمندگان اسلام از شهادت با شعار «یا حسین ؑ!»، جهانیان

شگفت‌زده شدند که چه نیروی عظیم و چه منبع الهام‌بخشی به فرماندهان و رزمندگان ایرانی چنین جرأت، ایثار و استقبال آگاهانه از شهادت را می‌بخشد. در سال‌های بعد نیز نقش‌آفرینی جدی رهبران جمهوری اسلامی ایران در حمایت از فلسطین و غزه، به‌ویژه در اوج مظلومیت و تنهایی مردم این سرزمین و نیز پشتیبانی از جنبش‌های استکبارستیز، این توجه را دوچندان کرد. در سال‌های اخیر نیز با گسترش راهپیمایی عظیم اربعین حسینی، به‌عنوان بزرگ‌ترین اجتماع عبادی جهان و حضور گسترده غیرمسلمانان ـ از مسیحیان، هندوها، بوداییان و پیروان آیین جین گرفته تا خبرنگاران، پژوهشگران، گردشگران و حتی افراد فاقد وابستگی دینی ـ پرسش‌های فراوانی در ذهن افکار عمومی جهان شکل گرفت؛ پرسش‌هایی از این دست که: «صاحب اربعین کیست؟ امام حسین ؑ کیست؟ منشأ این جاذبه و مغناطیس شگفت‌انگیز چیست و از کجا سرچشمه می‌گیرد؟»

ما امروز در عصر «جنگ روایت‌ها» زندگی می‌کنیم و در این میدان، پیروز کسی است که روایت دقیق‌تر، صادقانه‌تر و اثرگذارتری ارائه کند. وظیفه ما این است که از یک‌سو، بهترین روایت از امام حسین ؑ و معارف عاشورا را با زبانی قابل فهم و ادبیاتی متناسب با مخاطبان غیرمسلمان عرضه کنیم و از سوی دیگر، دریابیم که آنان این واقعه را چگونه فهمیده و روایت کرده‌اند تا بتوانیم برداشت‌های نادرست را اصلاح و روایت‌های منصفانه را تقویت کنیم.

در معاونت آموزش و پژوهش بنیاد، روایت‌های مثبت و منفی درباره حضرت امام حسین ؑ و اربعین را در جهان غرب و کشورهای عربی رصد، شناسایی و ارزیابی کرده‌ایم. آثاری را که بیشترین هم‌سویی و هم‌ذات‌پنداری مثبت با معارف عاشورا داشته‌اند، انتخاب، ترجمه و منتشر کرده‌ایم و در موارد لازم نیز با نگارش مقدمه، پیشگفتار، پاووقی و نقدهای علمی، زمینه فهم دقیق‌تر آن‌ها را فراهم ساخته‌ایم. هدف ما از این فعالیت‌ها، از یک‌سو معرفی این نگاه‌های منصفانه به جامعه دینی و پژوهشی کشور است و از سوی دیگر، فراهم کردن بستری برای پژوهش‌های مشترک و گفت‌وگوهای علمی در قلمروهای مشترک ادیان و مذاهب، با هدف تقویت هم‌افزایی بین‌دینی و ایجاد جبهه‌ای مشترک در برابر روایت‌سازی‌ها و اقدامات متنوع، گسترده و گاه سازمان‌یافته دشمنان در عرصه فرهنگ و دین است.

بخش چهارم: معرفی آثار برجسته اندیشمندان مسیحی و غربی

• اگر ممکن است به برخی از این آثار ترجمه‌شده نویسندگان برجسته آن‌ها اشاره بفرمایید.

• در سال‌های اخیر، آثار ارزشمند و قابل‌توجهی را در زمینه شناخت حضرت امام حسین ؑ، عاشورا و اربعین در میان اندیشمندان و نویسندگان غیرمسلمان شناسایی، ارزیابی و با حمایت

جامعةالمصطفی العالمیه ترجمه کرده‌ایم. بخشی از این آثار، به‌دلیل محدودیت‌های مالی و با توجه به افزایش هزینه‌های کاغذ، چاپ و ارسال به کشورهای مختلف، در شمارگان محدود منتشر شده‌اند. البته رویکرد اصلی ما، با توجه به این محدودیت‌ها و نیز گستره مخاطبان جهانی، معطوف به انتشار دیجیتال و دسترس‌پذیر کردن این آثار در فضای مجازی است تا امکان بهره‌مندی مخاطبان بیشتری در سراسر جهان فراهم شود.

همچنین تعدادی دیگر از این آثار نیز هم‌اکنون در مراحل ترجمه، ویرایش و چاپ قرار دارند که در ادامه، به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهیم کرد.

۱. آثار پروفیسور کریستوفر پاول کلوهسی (Christopher Paul Clohessy)

ایشان دانشمندی مسیحی با تبار آفریقایی و از اعضای مؤثر و فعال «بنیاد اسلامی–عربی واتیکان» (PISAI) در رم است. وی چهار کتاب پژوهشی درباره امام حسین ؑ، واقعه کربلا و حضرت زهرا ؑ تألیف کرده است که از آثار قابل توجه و ارزشمند در این حوزه به‌شمار می‌آیند و ظرفیت بالایی برای معرفی و بهره‌برداری پژوهشی دارند.

– کتاب «رؤیاهای کربلا» (Angels Hastening Dreams of Karbala): این کتاب را با عنوان «خوانشی فرادینی در رؤیاهای مرتبط با کربلا» ترجمه و منتشر کرده‌ایم. نویسنده از زاویه‌ای جذاب و متفاوت، به بررسی رؤیاهای گزارش‌شده درباره واقعه کربلا و امام حسین ؑ می‌پردازد؛ رؤیاهایی که در منابع نخستین تاریخی و روایی شیعه و اهل سنت نقل شده و از سوی دوست و دشمن، شخصیت‌های صدر اسلام و حتی همسران پیامبر اکرم ﷺ روایت شده‌اند.

وی با رویکردی آکادمیک، این گزارش‌ها را بررسی، تحلیل و دسته‌بندی کرده و از آن‌ها به‌عنوان بستری برای ارائه نگاهی فرادینی به تاریخ عاشورا و تبیین مفاهیم اخلاقی، معنوی و عرفانی نهفته در قیام امام حسین ؑ بهره گرفته است. همچنین نویسنده با توجه به آموزه‌ها و مفاهیم معرفتی مسیحیت، به مقایسه و برجسته‌سازی برخی نقاط اشتراک معنوی میان این دو سنت دینی پرداخته است.

مطالعه این کتاب را به فضلالی حوزه و پژوهشگران عرصه ادیان و مذاهب توصیه می‌کنم. علاقه‌مندان می‌توانند این اثر را از انتشارات جامعةالمصطفی العالمیه تهیه کنند. همچنین، ان‌شاءالله به‌زودی نسخه دیجیتال آن در فضای پژوهشی و دسترسی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نیز قرار خواهد گرفت.

– کتاب «نیمی از قلبم» (Half of My Heart): این کتاب درباره زندگی حضرت زینب ؑ است که آن را با عنوان «خوانشی فرادینی از زندگی حضرت زینب ؑ» ترجمه و منتشر کرده‌ایم. کلوهسی در این اثر، با مراجعه تخصصی به منابع تاریخی و روایی شیعه و اهل سنت، به تحلیل شخصیت حضرت زینب ؑ پرداخته و ایشان را از منظر پاکی، ایثار و «تحمل رنج» با حضرت مریم ؑ مقایسه کرده است. در الهیات مسیحی، تحمل رنج در مسیر حق، خداخواهی و عدالت، از نشانه‌های اوج کمال انسانی به‌شمار می‌آید. کلوهسی تلاش کرده است، این مفهوم را در شخصیت حضرت زینب و نیز حضرت زهرا ؑ ـ که کتاب مستقلی درباره زندگی ایشان با عنوان «زندگانی دختر پیغمبر ﷺ» (Fatima, Daughter of Muhammad) تألیف کرده است ـ با لطافت و نگاهی معنوی تبیین کند.

وی در تحلیل خود تأکید دارد که حضرت زینب ؑ با حفظ ویژگی‌های زنانه و در شرایطی که از نظر ظاهری در موقعیت ضعف قرار داشت، توانست نقشی تاریخی و بی‌بدیل ایفا کند؛ از رساندن پیام عاشورا و حفظ جان امام سجاد ؑ گرفته تا پاسداری از میراث امامت و خنثی کردن اهداف دشمن. کلوهسی این نقش‌آفرینی را نه صرفاً با تکیه بر امداد‌های غیبی، بلکه با تأکید بر عظمت شخصیت، ایمان، اراده و ظرفیت انسانی حضرت زینب ؑ تحلیل می‌کند تا الهام‌بخشی این الگو برای زنان در جهان معاصر بیشتر نمایان شود. از نگاه او، حضرت زینب ؑ می‌تواند به‌عنوان نماد قدرت و کرامت زنان در سطح جهانی معرفی شود. وی این الگو را در برابر برخی قرآنت‌های رایج از فمینیسم غربی مطرح می‌کند و تلاش دارد، الگویی متفاوت از هویت، نقش و توانمندی زن ارائه دهد. کلوهسی همچنین کتاب دیگری درباره حضرت زهرا ؑ با عنوان «زندگانی دختر پیغمبر» (Fatima, Daughter of Muhammad) نگاشته است که اثری مهم و قابل توجه در این حوزه به‌شمار می‌آید. این کتاب توسط بنیاد ترجمه شده و در فرآیند انتشار قرار دارد؛ هرچند در حال حاضر، با توجه به اولویت معرفی آثار مرتبط با عاشورا، تمرکز اصلی ما بر انتشار آثار عاشورایی است.

– کتاب «عباس علمدار»: این اثر درباره تحلیل نقش حضرت ابوالفضل العباس ؑ در حمایت

ویژه‌نامه عاشورا پژوهی در مسیحیت

از قیام امام حسین ؑ و ارائه الگویی از اخلاق قهرمانی، وفاداری و شجاعت است. این پژوهش ارزشمند توسط بنیاد ترجمه شده و در فرآیند انتشار قرار دارد. ان‌شاءالله با حمایت شورای ادیان و مذاهب ستاد کمیته فرهنگی اربعین حسینی، پیش از اربعین امسال به زیور طبع آراسته شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.

نویسنده این اثر که از عاشوراپژوهان مسیحی به‌شمار می‌آید، با تلاش فراوان و مراجعه دقیق به منابع تاریخی شیعه و اهل سنت، به بررسی زندگی حضرت ابوالفضل العباس ؑ پرداخته و نقش ایشان در حمایت از قیام امام حسین ؑ را تبیین کرده است. وی با تأکید بر ویژگی‌هایی همچون شجاعت، ایمان، ایثار و وفاداری، حضرت عباس ؑ را به‌عنوان الگویی برجسته از وفاداری به برادر معرفی می‌کند؛ شخصیتی که با وجود دریافت امان‌نامه از سوی دشمن، حاضر نشد از امام و آرمان حق جدا شود. در این اثر، حضرت ابوالفضل العباس ؑ نماد «اخلاق قهرمانی»، «ایثار فراتر از محاسبات معمول»، «وفاداری مطلق» و «انتخاب آگاهانه مسیر حق» معرفی شده است؛ شخصیتی که با علم به سرنوشت خویش و با وجود آگاهی از شهادت، با ایمان و بصیرت در کنار امام حسین ؑ ایستاد و به الگویی ماندگار از فداکاری و وفاداری در تاریخ تبدیل شد.

۲. آثار پروفیسور کریس هیوئر (Chris Hower)

پروفیسور کریس هیوئر از پژوهشگران برجسته بریتانیایی در حوزه الهیات مسیحی، مطالعات اسلامی و گفت‌وگوی بین‌ادیانی است. وی دارای دکترای مطالعات اسلامی است و سالیان متمادی در زمینه توسعه روابط و گفت‌وگوی میان مسلمانان و مسیحیان، به‌ویژه در انگلستان، فعالیت‌های علمی، آموزشی و پژوهشی گسترده‌ای داشته و همچنان در این عرصه فعال است. وجه تمایز آثار او این است که صرفاً به مطالعات کتابخانه‌ای بسنده نکرده و با حضور میدانی در راهپیمایی عظیم اربعین حسینی، این حماسه معنوی و اجتماعی را از نزدیک مشاهده و تجربه کرده است.

– کتاب «حسین و مبارزه در راه عدالت» (Hussain and the Struggle for Justice): این اثر با عنوان اصلی «Hussain and the Struggle for Justice» توسط بنیاد بین‌المللی عاشورا ترجمه و با حمایت جامعةالمصطفی العالمیه در شمارگان محدود منتشر شده است.

نویسنده در این کتاب، حماسه بی‌بدیل کربلا را با تکیه بر مفاهیم الهیات مسیحی، نثری روان و منصفانه و با بهره‌گیری از منابع معتبر اسلامی، به‌ویژه «مقتل لهوف»، برای مخاطبان غیرمسلمان روایت کرده است. وی در مقدمه کتاب تصریح می‌کند که این اثر با نظارت علمی یکی از روحانیان فاضل و آشنا با فرهنگ، ادبیات و شیوه گفت‌وگو با مخاطبان غربی و غیرمسلمان تدوین شده است.

این کتاب به‌گونه‌ای نگاشته شده که می‌توان آن را به‌عنوان اثری معرفی، قابل اعتماد و مناسب برای آشنایی اولیه مخاطبان مسیحی با شخصیت حضرت امام حسین ؑ، نهضت عاشورا و معارف اسلامی معرفی و حتی به آنان هدیه کرد. از همین‌رو، بنیاد بین‌المللی عاشورا با حمایت جامعةالمصطفی العالمیه، ترجمه و انتشار آن را در دستور کار قرار داد تا در اختیار غیرمسلمانان، به‌ویژه مسیحیانی که در مراسم پیاده‌روی اربعین حضور می‌یابند، قرار گیرد. همچنین ترجمه این اثر به چند زبان دیگر نیز در دست انتشار است. این کتاب سال گذشته از سوی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، به‌عنوان یکی از آثار برگزیده حوزه اربعین انتخاب شد و مورد تقدیر قرار گرفت. امسال نیز از پروفیسور کریس هیوئر برای حضور در همایش مشترک علمی ادیان و مذاهب که با همکاری مجمع جهانی اهل‌بیت ﷺ و بنیاد بین‌المللی عاشورا برگزار می‌شود، دعوت شده است تا ضمن تجلیل از خدمات علمی‌ایشان، جایزه این اثر به وی اهدا شود. همچنین به دعوت شورای ادیان و مذاهب ستاد فرهنگی اربعین، در مراسم اربعین حسینی حضور خواهد یافت.

وی همه‌ساله در ایام محرم در مراکز علمی، دانشگاهی و مذهبی انگلستان درباره ابعاد جهانی شخصیت حضرت امام حسین ؑ و پیام عاشورا سخنرانی می‌کند و از چهره‌های فعال در معرفی این نهضت به مخاطبان غربی به‌شمار می‌آید. مطالعه این کتاب را به همه علاقه‌مندان، به‌ویژه پژوهشگران حوزه ادیان و گفت‌وگوی بین‌فرهنگی، توصیه می‌کنم. علاقه‌مندان می‌توانند این اثر را از انتشارات جامعةالمصطفی العالمیه تهیه کنند.

۳. آثار کشیش فرانکو جولیان گلی (Frank Julian Gelli)

او از کشیشان برجسته کلیسای انگلیکن (شاخه‌ای از

مسیحیت پروتستان) در انگلستان است که مسیر آشنایی

و دل‌باختگی خود به ساحت مقدس امام حسین ؑ را از

طریق هنر اصیل و آیینی «تعزیه» معرفی کرده است.

– کتاب «کربلای ماندگار؛ امام حسین ؑ و جهاد پایدار» (Forever Karbala: Imam Husayn and the Enduring Conflict): (این کتاب با قلمی بسیار زیبا، عمیق و تأثیرگذار به رشته تحریر درآمده است. نکته بسیار برجسته و شجاعانه در خصوص این اثر، آن است که نویسنده کتاب خود را به روح مطهر شهید مجاهد «شیخ باقر النمر» (روحانی برجسته شیعه که مظلومانه در عربستان به شهادت رسید) تقدیم کرده است. در همایشی که اخیراً با حمایت آقای سودانی، نخست‌وزیر سابق عراق، به‌مناسبت افتتاح دفتر بنیاد عاشورا در بغداد برگزار شد، افتخار میزبانی از این اندیشمند مسیحی با مذهبی متفاوت، یعنی پروتستان را داشتیم.

ادامه د صفحه بعد